

PALESTRINA *Kórus*híradó

HIT - MŰVÉSZET - HAGYOMÁNY

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ PALESTRINA KÓRUSÁNAK LAPJA

2017. FEBRUÁR 10.

ÚJ FOLYAM, IX. ÉVF. 4. SZÁM

A székesegyházi és a belvárosi plébánia összevonása döntékényszer elé állította papjainkat: nyolc misét nem tudnak ellátni két templomban, különösen úgy, hogy emellett a misék alatt gyóntatásra, utána keresztelésre is mód maradjon. A miserend szükségszerű megváltoztatása szomorú eredményt hozott: 2017. január 1-jével a székesegyházi 11 órás latin mise megszűnt, a Palestrina Kórus pedig a szombat esti misén kapott lehetőséget arra, hogy folytathassa székesegyházi szolgálatát.

„De profundis clamavi ad te, Domine.”

Elengedve, mégis megtartva – Megtartva, mégis elengedve

Onhausz Miklós kórustitkár helyzetértékelése

Az újság, amit a kezükben tartanak, a 2016. évfolyam negyedik száma – jókora késéssel érkezett. Két hónapig vívódtam a gondolatokkal; miközben éreztem a tájékoztatás kötelességének sürgetését, igyekeztem elengedni a kezdeti haragot, s megtalálni a határvonalat, ahol még az igazságot nem hallgatom el, de talán nem sértek vérig mindenkit, tovább nehezítve ezt a szomorú és méltatlan helyzetet.

A döntés nem maradhat kommentár nélkül. Legfőképp azért, mert a végeredményt számos egymásnak feszülő érdek és körülmény alakította, s szinte minden körülménynek több narratívája lehetséges. Igyekeztem ezt a nagyon bonyolult, ambivalens helyzetet a lehetőségekhez mérten objektíven láttatni: felvillantva azt a néhány dolgot, aminek örülhetünk, megjelenítve azt, amit meg kell értenünk, de nem elhallgatva bizonyos tényeket, amelyek – vérmérséklettől függően – bánatra, értetlenségre, ill. felháborodásra adhatnak okot.

Történelem. Elsőként látni kell három meghatározó „történelmi” folyamatot. Az első a papság számának drámai lecsökkenése. Tudjuk, hogy száz éve nem okozott problémát rátermett klerikusokat kiemelni a plébániai szolgálatból,

és az egyházművészet, vagy a tudomány területén hasznosítani őket; így pl. a székesegyház karnagy papjai is szinte kizárólag egyházzenevel foglalkoztak. Még Cserháti József püspök hivatalba lépése idején is több mint 400 lelkipásztor szolgált a Pécsi Egyházmegyében. Az aktív korú papok száma mára jócskán száz fő alatti, számításba vehető nyugdíjas pap nincs, mindenki az utolsó pillanatig teljes értékű munkát végez, sokszor nyolcvanéves kor fölött is. Ennek hatásaként lát el egy-egy falusi plébános sokszor 10-12 helységet, s ennek hatása a pécsi plébániák összevonása is. A székesegyházi és a belvárosi egyházközség „kényszerházassága” önmagában is meglehetősen megdöbbentő, a lehetséges folytatás azonban még riasztóbb, hiszen hosszú távon jó eséllyel a Ferences-templom is várható. A második folyamat a latin mise helyzetének megváltozása Pécsen. A káptalani mise nyelve a II. Vatikáni Zsinat után is a latin maradt, és a szertartás továbbra is a székesegyház nagymiséjeként működött, 9 órás kezdéssel. Az 1990-es évek közepén megváltozott a székesegyházi miserend, a káptalani mise 11 órára került, részben emiatt egyre kevesebben látogatták (ez volt az

első alkalom, hogy bizonyos érdekcsoportok, közösségek lobbija látványosan befolyásolta a Székesegyház életét). A 2000-es években már súlyos betegséggel küzdő nyugdíjas papok (b. e. Werner Imre és Goják János atyák) biztosították a szentmisék megtartását. Haláluk után a Káptalan észrevétlenül levette kezét a latin miséről – tulajdonképpen nem látszik tisztán, mióta volt csak egy nosztalgikus nyelvbottlás a „káptalani” jelző a latin misén, az biztos, hogy a hagyománynak nem maradt befolyással bíró pártfogója. A folyamatba sajnos tökéletesen illeszkedik a mostani döntés. A latin mise sorsával szorosan összekapcsolódott a Palestrina Kórus sorsa; ez a harmadik folyamat. Kórusunk elődjét, a fiúkból és férfiakból álló, a ceciliánus reformeszményeknek megfelelő énekkart főpapi szándék hívta életre; a megreformált dómkórus nemcsak egyidős az újjáépített Székesegyházzal, de Dulánszky Nándor püspök koncepciója szerint integráns része is. Az Énekiskola felszámolása miatt át kellett alakítani az együttest, de a „jogfolytonosság” (és „kötelesség-folytonosság”) nem volt kérdéses. Az énekkar még a 70-es években is kiemelkedő eredményeket ért el, de tény, hogy létszáma és korösszetétele az 1980-as évek végére kedvezőtlenül alakult. 2000-ben alakult a „Bazilika” Mozart Kórusa; az addigra százéves székesegyházi hagyományoktól eltérő repertoárral dolgozó, a dómban kizárólag főpapi miséken szolgáló együttes megjelenése az ebben az időben „öreges kórusa”-ként elkönyvelt Palestrina Kórus tévesztését hozta. Jobbágy Valér karnagy mégis a lehető legtöbbet hozta ki az időközben generációváltáson átesett társaságból; a kórus létszámában meg sem közelíti a korábbi évtizedek kórusait, szakmai munkájának minősége azonban az elmúlt 120 év legjobb éveit mérhető, bizonyos tekintetben azokon túlmutató, és országos viszonylatban is figyelemre méltó. Mindezek ellenére az énekkar egyházmegyei támogatása anyagi és erkölcsi viszonylatban is folyamatosan konvergált a nullához. 2011 után némileg javult a helyzet, de a székesegyházi kórusok ügyei deklaráltak a plébániához kerültek, így a Palestrina Kórusra sem tekintettek másként, mint bármely más plébániai önszerveződő közösségre. A lehetséges, vagy inkább reménybeli fordulópont 2013 volt. Azt hihettük, hogy a karnagyunk számára kieszközölt pápai áldás és

a Pro Cultura Christiana-díj „valaminek a kezdete”, azonban úgy tűnik, hogy a két kitüntetés maga volt a „valami” – rendszerintű változások nem történtek, néhány esetleges gesztus, vagy a legutóbbi lemez anyagi támogatása ellenére a kórust körülvevő légkör sajnos alapjaiban nem változott. Könnyen lehet persze, hogy a másik fél teljesen másképp érzi ezt, s csodálkozva tekint az elégedetlenkedőre, abban a hitben, hogy minden tőle telhetőt megtett.

Döntés-előkészítés, két hónap rövid krónikája. 2016 utolsó hónapjaiban dr. Kajtár Edvárd plébános úr többször fogadott, sőt, maga hívott, hogy megismerje a mi álláspontunkat. Nagyra értékeltük ezt, mivel alapvetően úgy érezzük, hogy nincs érdemi diskurzus a kórus sorsáról. Már a legelső pillanatban felvillantotta a legegyszerűbb végkimenetelt, amely a latin mise beáldozása volt, de hangsúlyozta, mennyire fontosnak tartja a kórus munkáját, és azt is előrevetítette, hogy minden közösség megérzi majd ezt a sajátos megszorítást. Végül hiába érveltünk a hagyomány és bizonyos szakmai szempontok mentén, hiába tettünk le magunk is reális, az ő szempontjaikat is figyelembe vevő alternatívákat a rendezésre, a plébánia vezetése nem akart, vagy nem mert nagyobb szorítást a Belvárosi-templom hitéletén, vagy hozzányúlni a sokak által látogatott székesegyházi diákmise kezdési időpontjához. A legelső, legkézenfekvőbb verzió valósult meg, a belvárosi német és a székesegyházi latin mise kiiktatása a vasárnapi miserendből. Más közösségek, más misékre járó hívek gyakorlatilag meg sem érezték a változást. A megbeszéléseken mindvégig a latin mise atmoszférájáról beszéltünk, s a szolgálatunk folytatására a szombat esti misét kínálták fel. Nem sokkal azután, hogy megismertük a döntést (a vasárnapi, 11 órás szentmise megszüntetését), hidegzuhanyként ért bennünket a hír, hogy a szombat esti mise magyar nyelvű szertartás lesz. Ez számos további kérdést vetett fel, de ez a döntés már a fejünk felett született, a véleménynyilvánítás lehetőségét sem engedve. Püspök úrral egy rórate mise után sikerült néhány szót váltanom, ekkor ígéretet kaptunk, hogy a misén teljes latin ordináriumot és teljes latin gregorián propriumot énekelhetünk. Ezen ígéretnek megfelelően alakult ki az új rend. Egy furcsa öszvér megoldás született, amelyben a kórus egyházművészeti munkája nem lett

megnyesve, de a hívek számára a magyar fordítás kivetítése ellenére is nagy kérdés lehet, hogy mit keres egy magyar nyelvű szertartáson 35-40 perc latin zenei anyag. A zenei szolgálatunk évszázados természetes közege elveszett; a főpásztori szándék mentén jelenleg a rendszer működik, de könnyen elképzelhető, hogy évek múltán egy következő plébános, vagy főpásztor nem tartja majd indokoltnak a latin nyelvű zeneművek ilyen súlyú megjelenését, így hosszú távon nem látjuk megnyugtatónak sem az énekkar, sem a szertartás helyzetét. Időközben egy csoport a kórusunktól teljesen függetlenül aláírásgyűjtésbe fogott a latin mise érdekében. Vélhetően e mozgolódás hatására, ill. erre válaszul a péntek esti miséket alakították át latin nyelvűvé. Ezt a legnagyobb jó szándék és alázat mellett is nagyon nehéz nem cinizmusként értelmezni.

Latin nyelv. Nincs szándékomban egyházi embereket kioktatni a szakmájukról. A tridentista és modernista szemlélet összecsapása sem érdekel, a székesegyházi latin mise, és a zenei szolgálatát végző közösség nem volt egyik tábor szekértolója sem. Érzésem szerint az aláírásgyűjtés ennek a polémiának egy állomása, s ez a sajátos kis adok-kapok egy teljesen visszás helyzetet teremtett: egy latin mise szolgálatára alkalmas és hivatott kórus latin mise nélkül maradt, a hétközi magyar misére járók pedig kéretlenül kaptak egy latin szertartást. Elgondolkodtató, hogy az egyház egyetemes és hivatalos nyelvén folyó egyetlen vasárnapi mise szűnt meg, amely a Pécsre látogató nagyszámú turista hitéletét is könnyebbé tehetné a jövőben is. Kórusunk, egyesületünk tett kísérletet arra, hogy a latin misét, mint értékes hagyományt, és mint a külföldiek számára közvetítő nyelven folyó szertartást „népszerűsítse”, ismertté tegye. Az Egyház részéről erre nem éreztünk szándékot, csak az érvet hallottuk az elszámolásnál, hogy ide milyen kevesen járnak – de vajon szempont lehet-e ez egy unikális szertartás esetén, olyan misékkal szemben, amelyeknek bármely más templomban van alternatívája?

Szükség van-e amatőrök által művelt „félprofi” egyházzene? A fizetett, professzionális dómkórus történelem. Kizárt, hogy magyar viszonyok között ez újra megvalósulhasson. Kérdés, hogy szükség van-e arra, hogy néhány elhivatott amatőr csoport profi szintű egyházzenet műveljen Magyar-

országon értéket őrizve, értéket teremtve. Az Egyház számára az egyházzene elsősorban közösségi élmény (közös imádság), és csak másodsorban egyházművészet, szakmai minőség (ez a tény önmagában érthető, csak a sorok közti távolság szembetűnő). Örök kritika, hogy a kórusmuzsika nem segíti elő a hívek bevonását, akik így passzív szerepre „kényszerülnek”. De talán mégis helyes a híveket annyira felnőttnek tekinteni, hogy szabadon választhassanak egy olyan szertartást, ami esetleg annak ellenére megfelel a lelki szükségleteiknek, hogy közben nem éneklük a *Szent vagy, Uram* énekeit (vagy akár – horribile dictu – elsajátítanak tíz-tizenöt latin válaszsort). Emellett, úgy tűnik, hogy a befektetett munka, mutatott teljesítmény, elért színvonal felemlítése inkább irritálólag hat – nem illendő tudni valamit, amit mások esetleg nem tudnak, még akkor sem, ha ez a különbség elsősorban nem a képesség, hanem a szándék, elhivatottság különbözőségéből fakad. A Palestrina Kórus munkájához megbízható énektudással bárki csatlakozhat, más kérdés, hogy a legtöbb érdeklődő két alkalom után megretten a feladat nagyságától és a rendszeres szolgálattal járó kööttségtől, holott csak néhány hónap megszokni a „prés”-t. A Glatt Ignác Egyesület nem azért költ évek óta marketingre, mert azt akarja, hogy a Palestrina Kórust piedesztálra emeljék. A hagyomány megőrzéséhez énekesi utánpótlásra lenne szükség, erre a hatalmas munkára pedig szinte lehetetlen embert találni. A város tele van könnyebb munkát végző, sokat utazó, kellemes hobbitévékenységet biztosító, elég jó színvonalú énekkarokkal. Egy szinte kizárólag egyházi szolgálatot ellátó, a reflektorfénytől távol dolgozó kórus nehezen száll versenybe az egyébként is egyre kevesebb használható énekesért. Miután a Palestrina Kórus jelenleg nem az egyházmegye pezsgő kulturális életének egyik szimbóluma, hanem – ahogy korábban már írtam, de „nem lehet megenni” – önszerveződő plébániai közösség, hiába vár érdemi segítséget a fennmaradásához – holott erre égető szüksége lenne. Nagy kérdés, hogy a körülményekre fittyet hányó jelenlegi tagság elhivatottsága (fanatizmusa?) meddig lesz elég, meddig tudjuk legalább konzerválni a hagyományt, várva a jobb időket, s meddig tudjuk legalább megközelítőleg tartani a jelenlegi szakmai színvonalat – hiszen anélkül nincs miről beszélni.

Érzéseink. A döntés nagyon sokféle reakciót váltott ki az emberekből (kórustagokból és nem kórustagokból egyaránt), az egyszerű értetlenkedéstől, vagy pityergéstől egészen odáig, hogy „azért lássuk be, hogy ez még a kommunistáknak sem sikerült”. Személy szerint nagyon nehezen élem meg, hogy míg az egyházi vezetők nem érzik szükségét megmagyarázni a döntésüket, a hozzánk forduló kérdéseire, háborgására válaszul én igyekszem az ő álláspontjukat is közvetíteni, már-már a saját véleményemmel szemben. Érdekes, skizofrén állapot volt látni magam, ahogy a két hónap tárgyalásai, kiutkeresése és álmatlan éjszakái által biztosított keserű többlet-tudás birtokában én csitítom a döntéssel frissen szembesült társakat, holott máskor én szoktam a lehangosabban morogni...

Bár többen nagyon rosszul viselik, hogy januártól nem vasárnap van vasárnap, az énekkar emelt fővel viseli sorsát, s jár el kényszerűségből szombatonként a templomba. Volt azonban olyan énekesünk, aki kilépett, mondván, hogy nem képes hétről hétre haraggal lépni az Isten házába – három évtized hűséges szolgálata után veszítettük el... Az emelt fő és a küldetéstudat nagyszerű, de eközben azt látom a társaimon, hogy furcsa apátiába süllyedve, rezignáltan teszik a dolgukat. Nincs jó hangulat a kórusban, sokkal erősebb a megtúrtság érzése, mint valaha. Csak remélhető, hogy előbb-utóbb lelkileg magára talál a társaság.

Akik sorsunkról döntenek, ügyesen forgatják a szavakat. A tekintély előtt meghajolva, az érveket hallgatva elbizonytalanodunk: talán nem is történik itt semmi különös, menjünk tovább, nincs itt semmi látnivaló. Csak egy „rétegitényt” kiszolgáló szertartás szűnt meg, helyet adva a „sokak által látogatott” egyéb miséknek. A Belvárosi templom két délelőtti miséjét megszüntetni „nem lett volna igazságos”, főleg, hogy ők a „nagyobb lélekszámú egyházközség”. S a szombat esti mise „teljes értékű vasárnapi mise”. Sőt, örülhetünk, hiszen minden döntéshozó kifejezetten „nagyra becsüli” a kórus által végzett szolgálatot, s reméli e munka folytatását. Talán csak túldrámázzuk a dolgot, túlértékelve a szentmisénket és magunkat, nem értve a pasztorális szempontokat és az idők szavát. Mégis rendületlenül munkál bennünk az érzés, hogy ez így nincs rendben.

Jövönk. Egy egyházzenet, liturgiát érintő kérdés nem vet nagy közéleti hullámokat, mint száz éve; „érdeklődés hiányában” realisan nem lehet reményünk a gyors visszarendezésre. Az együttes jelenleg a korábbi – a munkához képest eleve neveltségesen kevés – próbaidejét megfelelve, a szombati misét megelőző két órában készül a szolgálatra – ez más irányú felkészülésre, műhelymunkára nem ad lehetőséget. Ilyen munkarend mellett egy újonc énekes beépítése a kórusba a lehetetlenséggel határos. Idejekorán jeleztük, hogy a két, rendszeresen számításba vehető tenoristánk egyike színházi dolgozó, a másik vendéglátós, akik szombatonként nem mindig tudják a munkát a templomi szolgálat mögé rendelni. Egyikük végül lelkiismereti okokból ki is lépett. Így már most komoly szerkezeti problémákkal küzdünk, alt- és bariton-énekesek kínlódnak a tenorban, a kéttenoros művek éneklése gyakorlatilag kilátástalan. S miközben az elsődleges céllá a túlélés vált, elnézzük az őszülő, nemzetközi híru karnagyot: mi minden lehetett volna az elmúlt harminc évben, ha... Nyomorult érzés a Pécsi Egyházmegye elásott egy talentumának lenni, s kétségek közt várni a jövőt – elengedve, mégis megtartva; megtartva, mégis elengedve.

Az elmúlt évek egyik legmegdöbbentőbb élménye volt számomra megtapasztalni azt, hogy a székesegyházi szertartások még szebbé tételéért évi 80-100 napon, összesen közel 200 munkaórát dolgozó (s ezért ellentételezést nem váró), elhivatott társaim közül néhányan mennyire félnek véleményt mondani egy válságos pillanatban – nem magukért, hanem a kórusért aggódva. Több vitánk is volt emiatt, a Kórushíradó korábbi számainak egy-egy erősebb kiszólása után. Amellett, hogy ez a félelem elképeszt és elszomorít (s bízva abban, hogy ezt olvasva talán többeket elgondolkodtat), a társaim érzéseit tiszteletben tartva expressis verbis is kijelentem, hogy a fenti cikk tartalmáért kizárólag személyemben felelek.

PALESTRINA kórushíradó

HIT - MŰVÉSZET - HAGYOMÁNY

A PÉCSI SZÉKESEGYHÁZ PALESTRINA KÓRUSÁNAK LAPJA

Felelős szerkesztő: Onhausz Miklós
E-mail: info@palestrina.hu
Web: http://palestrina.hu